

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ผู้วิจัย นายโอภาส จ้างมีศิลป์ ปีการศึกษา 2547

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ไทยศึกษา

ผู้ควบคุม 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร มากแจ้ง
2. ดร.พระมหาบาง เขมานนโท

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ศึกษากระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทและมหานิกายในประเทศไทยกับคริสตศาสนานิกายคาทอลิกในประเทศไทย วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาและคริสตศาสนา เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนา วิธีการดำเนินงานวิจัย โดยศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องด้วยกระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท นิกายมหานิกายและคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในประเทศไทยและโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ด้วยการพรรณนาและการเชื่อมโยงข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนา มี 3 แบบ ได้แก่ (1) เอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ การบวชที่พระพุทธเจ้าทรงประทานด้วยพระองค์เอง (2) ดิสรณคมนูปสัมปทา คือการบวชด้วยไตรสรณคมนั่น ซึ่งในปัจจุบันใช้ในการบวชสามเณร (3) ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา คือการบวชที่พระสงฆ์เป็นผู้กระทำอย่างที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยภิกษุประชุมครบองค์กำหนด ในเขตชุมชนซึ่งเรียกว่า สิม่า กล่าววาจาประกาศเรื่องความที่จะรับคนนั้นเข้าหมู่ และได้รับความยินยอมของภิกษุ ทั้งปวงผู้เข้าประชุม

พัฒนาการบวชของเถรวาทในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ด้วยพิธีบวชตามประเพณี มีปุโรหิตเป็นผู้คัดเลือก ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเกิดประเพณีการบวชรับใช้ราชสำนัก และกระบวนการคัดบุคคลเป็นพระอุปัชฌาย์ไปบวชให้ชาวลังกา ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน การบวชยึดหลักพระธรรมวินัย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

การเปรียบเทียบกระบวนการคัดคนเข้าบวชในยุคศาสนา พบว่า พระพุทธเจ้ามีเวลาเผยแผ่ศาสนามากกว่า มีพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการคัดคนเข้าบวชชัดเจน ส่วนพระเยซูมีระยะเวลาเผยแผ่น้อย จึง

ทำให้กระบวนการคัดคนเข้าบวชไม่ชัดเจน ส่วนคริสตศาสนามีการบวชคนเป็นครั้งแรกในสมัยของ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพื่อต้องการผลิตนักบวชในท้องถิ่น อำนาจในการคัดคนเข้าบวชใน พระพุทธศาสนาในประเทศไทยอยู่ที่พระอุปัชฌาย์ และมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ออก กฎระเบียบควบคุม ส่วนคริสตศาสนาอำนาจอยู่ที่สังฆราช สำนักวาติกันและสภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย คอยควบคุมพฤติกรรม

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการต่อการคัดคนเข้าบวช พบว่า นักวิชาการให้ความสำคัญ เรื่องกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม และให้ยึดตามพุทธบัญญัติ แนวทางการพัฒนากระบวนการคัดคน เข้าบวชในพระพุทธศาสนาต้องยึดหลักพระธรรมวินัยกับกฎระเบียบทางสังคม และการพัฒนาผู้บวช ด้วยการให้การศึกษาทั้งก่อนและหลังการบวช โดยมีการตรวจสอบกระบวนการอย่างเป็นระบบ และ จะต้องให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ทั้งอุปัชฌาย์และคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด มีการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ ชุมชน และคณะสงฆ์ ช่วยกันตรวจสอบพฤติกรรมของบุคคล ผู้จะเข้ามาบวช

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาควรแปลความหมายของคำขอบรรพชาอุปสมบทจากภาษาบาลีมา เป็นภาษาไทย ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดคนเข้าบวช ควรมีการตรวจสอบประวัติของบุคคลผู้ที่ จะเข้ามาบวชอย่างจริงจัง และมหาเถรสมาคมควรกดดันเกี่ยวกับการให้บรรพชาอุปสมบทของ พระอุปัชฌาย์มากขึ้น

Thesis Title : The Process of the Selection of Men to be Ordained in the Buddhist Sangha in Thailand

Researcher : Mr. Opas Jangmesin, 2004 Academic Year

Degree : Master of Arts in Thai Studies

Thesis Advisors : 1. Assoc. Prof. Dr. Supaporn Makchang
2. Dr. Phramaha Bang Khemanando

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the process of selecting people (males) to be ordained as monks from the Buddha's time until the present day in both Theravada and Mahayana Buddhism, as well as the analogous process in ordination of priests in the Roman Catholic church of Thailand. Comparison is made between the Buddhist Sangha and the Christian Order insofar as the selection of suitable people is concerned, so that some constructive way of developing the selection process in Buddhist ordination may be found. The procedures of this research are to study from previous documents that are primary source and secondary source. Those have combinations with the process of selecting people (males) to be ordained as monks in both Theravada, Mahayana Buddhism and Christian in Roman Catholic church of Thailand. And also from those who are expert, quality people both monk and laity were interviewed in this research. All resources have been defined by using content analysis, description and information networking.

The results reveal that there have been three types of Buddhist ordination: (1) Ehibhikkhu-upasampada, or ordination by the Buddha Himself; (2) Tisarana gamana-upasampada, or ordination by taking the Threefold Refuge, now used in ordaining novices or samanera; and (3) Natticatutthakamma – upasampada, or ordination organized by the community of monks or Sangha, which is the customary method at the present time. In the third type, the monks assemble in the right number within a designated area called 'Sima' and proclaim the intention of accepting the applicant, who is then considered to be admitted into the community.

In Thailand, the selection process for Theravada ordination originated in the Sukhothai period. In the beginning of Thai Buddhist tradition, the head of the Sangha gave permission for ordination. During the Ayudhya period, two innovations were ordination for men who would serve

in the Royal Court, and selection of a Preceptor to serve in Singhalese ordination ceremonies. In the present Ratanakosin period, the process is based on the Dhamma–vinaya and statutes of the Sangha.

Comparison of the selection processes in Buddhism and in Christianity shows that in Buddhism, the process is clearly designated, while in Christianity it is not. This is probably due to the fact that the Buddha had more time to propagate his teachings than did Jesus Christ. In Thailand, the comparison shows that in Buddhism, the ordination in the past reflected the Thai people's faith and their role in serving the Royal Court. In Christianity, however, the selection process, which originated in the reign of King Narai the Great, was designated for the purpose of producing local priests. Moreover, in Buddhism, permission to ordain is given by the Preceptor, while in Christianity permission is given by the abbot. In Buddhism, a Buddhist organization called the Sangha Supreme Council sets the regulations. In Christianity, the Vatican and the Catholic Council of Thailand supervise the priests' conduct.

The study also shows that Buddhist scholars consider Buddhist regulations decreed by the Sangha Supreme Council to be most relevant to the process, although the Dhamma–vinaya should also be followed. They recommended that the process follow both Dhamma–vinaya and social regulations, that the ordained receive instruction both before and after ordination, and that the whole process be systematically examined. The preceptors and the Sangha are expected to perform their duties strictly. It is also recommended that the Sangha, the community and the state co-operate in order to focus attention on the conduct of people who are entering the Sangha.

Suggestions are made for improving the selection process. For instance, the speech requesting permission to ordain should be translated from Pali to Thai, and the community should also participate by examining the background of the person to be ordained. Finally, the Sangha Supreme Council should supervise strictly the granting of permission for ordination by the Preceptor.

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ผู้วิจัย นายโอภาส จ้างมีศิลป์ ปีการศึกษา 2547

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา ไทยศึกษา

ผู้ควบคุม
1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร มากแจ้ง
2. ดร.พระมหาบาง เขมานนโท

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน ศึกษากระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทและมหานิกายในประเทศไทยกับคริสตศาสนานิกายคาทอลิกในประเทศไทย วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาและคริสตศาสนา เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนา วิธีการดำเนินงานวิจัย คือศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิเป็นหลักพร้อมสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนา มี 3 แบบ ได้แก่ (1) เอหิภิกขุอุปสัมปทา คือ การบวชที่พระพุทธเจ้าทรงประทานด้วยพระองค์เอง (2) คิสรณคณูปสัมปทา คือ การบวชด้วยไตรสรณคมน์ ซึ่งในปัจจุบันใช้ในการบวชสามเณร (3) ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา คือ การบวชที่พระสงฆ์เป็นผู้กระทำให้สำเร็จที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยภิกษุประชุมครบบองค์กำหนด ในเขตชุมชนซึ่งเรียกว่า สิม่า กล่าววาจาประกาศเรื่องความที่จะรับคนนั้นเข้าหมู่ และได้รับความยินยอมของภิกษุทั้งปวงผู้เข้าประชุมเป็นสงฆ์นั้น

พัฒนาการบวชของเถรวาทในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ด้วยพิธีบวชตามประเพณี มีปุครุเป็นผู้คัดเลือก ในสมัยอยุธยาเกิดประเพณีการบวชรับใช้ราชสำนัก และกระบวนการคัดบุคคลเป็นพระอุปฌาย์ไปบวชให้ชาวลังกา ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปัจจุบัน การบวชยึดหลักพระธรรมวินัย และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

การเปรียบเทียบกระบวนการคัดคนเข้าบวชในยุคศาสดา พบว่า พระพุทธเจ้ามีเวลาเผยแผ่ศาสนามากกว่า มีพุทธบัญญัติเกี่ยวกับการคัดคนเข้าบวชชัดเจน ส่วนพระเยซูมีระยะเวลาเผยแผ่น้อย จึงทำให้กระบวนการคัดคนเข้าบวชไม่ชัดเจน ส่วนคริสตศาสนามีการบวชคนเป็นครั้งแรกในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพื่อต้องการผลิตนักบวชในท้องถิ่น อำนาจในการคัดคนเข้าบวชในพระ

พุทธศาสนาในประเทศไทยอยู่ที่พระอุปัชฌาย์ และมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ออกกฎระเบียบควบคุม ส่วนคริสต์ศาสนาอำนาจอยู่ที่สังฆราช สำนักวาติกันและสภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยคอยควบคุมพฤติกรรม

จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการต่อการคัดคนเข้าบวช พบว่า นักวิชาการให้ความสำคัญเรื่องกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม และให้ยึดตามพุทธบัญญัติ แนวทางการพัฒนากระบวนการคัดคนเข้าบวชในพระพุทธศาสนาต้องยึดหลักพระธรรมวินัยกับกฎระเบียบทางสังคม และการพัฒนาผู้บวชด้วยการให้การศึกษาทั้งก่อนและหลังการบวช โดยมีการตรวจสอบกระบวนการอย่างเป็นระบบ และจะต้องให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ทั้งอุปัชฌาย์และคณะสงฆ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด มีการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ ชุมชน และคณะสงฆ์ ช่วยกันตรวจสอบพฤติกรรมของบุคคลผู้จะเข้ามาบวช

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาควรแปลความหมายของคำขอบรรพชาอุปสมบทจากภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทย ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดคนเข้าบวช ควรมีการตรวจสอบประวัติของบุคคลผู้ที่จะเข้ามาบวชอย่างจริงจัง และมหาเถรสมาคมควรกดดันเกี่ยวกับการให้บรรพชาอุปสมบทของพระอุปัชฌาย์มากขึ้น

Thesis Title : The Process of the Selection of Men to be Ordained in the Buddhist Sangha in Thailand

Researcher : Mr. Opas Jangmesin, 2004 Academic Year

Degree : Master of Arts in Thai Studies

Thesis Advisors : 1. Assoc. Prof. Dr. Supaporn Makchang
2. Dr. Phramaha Bang Khemanando

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the process of selecting people (males) to be ordained as monks from the Buddha's time until the present day in both Theravada and Mahayana Buddhism, as well as the analogous process in ordination of priests in the Roman Catholic church of Thailand. Comparison is made between the Buddhist Sangha and the Christian Order insofar as the selection of suitable people is concerned, so that some constructive way of developing the selection process in Buddhist ordination may be found. Research was carried out mainly through study of primary documents and through interviews of well-qualified people, including both monks and the laity.

The results reveal that there have been three types of Buddhist ordination:

(1) Ehibhikkhu-upasampada, or ordination by the Buddha Himself; (2) Tisarana gamana-upasampada, or ordination by taking the Threefold Refuge, now used in ordaining novices or samanera; and (3) Natticatutthakamma – upasampada, or ordination organized by the community of monks or Sangha, which is the customary method at the present time. In the third type, the monks assemble in the right number within a designated area called 'Sima' and proclaim the intention of accepting the applicant, who is then considered to be admitted into the community.

In Thailand, the selection process for Theravada ordination originated in the Sukhothai period. In the beginning of Thai Buddhist tradition, the head of the Sangha gave permission for ordination. During the Ayudhya period, two innovations were ordination for men who would serve in the Royal Court, and selection of a Preceptor to serve in Singhalese ordination ceremonies. In the present Ratanakosin period, the process is based on the Dhamma-vinaya and statutes of the Sangha.

Comparison of the selection processes in Buddhism and in Christianity shows that in Buddhism, the process is clearly designated, while in Christianity it is not. This is probably due to the fact that the Buddha had more time to propagate his teachings than did Jesus Christ. In Thailand, the comparison shows that in Buddhism, the ordination in the past reflected the Thai people's faith and their role in serving the Royal Court. In Christianity, however, the selection process, which originated in the reign of King Narai the Great, was designated for the purpose of producing local priests. Moreover, in Buddhism, permission to ordain is given by the Preceptor, while in Christianity permission is given by the abbot. In Buddhism, a Buddhist organization called the Sangha Supreme Council sets the regulations. In Christianity, the Vatican and the Catholic Council of Thailand supervise the priests' conduct.

The study also shows that Buddhist scholars consider Buddhist regulations decreed by the Sangha Supreme Council to be most relevant to the process, although the Dhamma-vinaya should also be followed. They recommended that the process follow both Dhamma-vinaya and social regulations, that the ordained receive instruction both before and after ordination, and that the whole process be systematically examined. The preceptors and the Sangha are expected to perform their duties strictly. It is also recommended that the Sangha, the community and the state co-operate in order to focus attention on the conduct of people who are entering the Sangha.

Suggestions are made for improving the selection process. For instance, the speech requesting permission to ordain should be translated from Pali to Thai, and the community should also participate by examining the background of the person to be ordained. Finally, the Sangha Supreme Council should supervise strictly the granting of permission for ordination by the Preceptor.